

5. Lukava I. Role of internal (management) accounting in the management of an agricultural enterprise / I.M. Lukava // Ahroinkom, 2006. – № 3-4 – P. 23-25.

6. State Agricultural Inspectorate: Official Site // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.disgu.gov.ua/>.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІТ

Поливана Л.А., к.е.н., доцент*,

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

В умовах збільшення невизначеності у світовій економіці в цілому та в українській зокрема, підприємства все більше уваги приділяють питанню економічної ефективності власних інформаційних технологій – (ІТ) проєктів. Ефективність інформаційних технологій – це така ситуація, у якій при наявних ресурсах і рівні розвитку інтелектуальних баз знань неможливо виконувати більшу кількість технологічних функцій, не жертвуючи при цьому якістю. Ефективність – відносна величина, що характеризує відношення економічного ефекту до витрат, які супроводжували цей ефект. Термін «ефективність» щодо інформаційних технологій використовується у двох значеннях. По-перше, під ефективністю розуміється ступінь відповідності системи своєму призначенню, технічній досконалості й економічній доцільності. У другому значенні – це показник, що дозволяє співвіднести значущість отриманого результату з використаними ресурсами і витратами часу.

Слід зазначити, що контроль ефективності проєкту впровадження повинен здійснюватися на основі єдиної системи критеріїв протягом всіх етапів життєвого циклу проєкту. Загальним правилом при визначенні критеріїв контролю ефективності виступає цільовий підхід, відповідно якому - це рівень досягнення мети. Виходячи з того, що метою проєкту впровадження є налагодження інформаційних технологій на досягнення певних цілей, відповідно і ефективність буде визначатися як ступінь їх досягнення. Іншим, загальноприйнятим, підходом тлумачення ефективності є

---

* Науковий консультант – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

співвідношення вигод (ефекту) і витрат. Але концентрувати увагу тільки на оцінці даного показника є помилкою, так як вимірювання ефективності впровадження інформаційних технологій за даним підходом є дещо обмеженим. Основна проблема полягає у тому, що вплив інформаційних технологій на доходність підприємства, як правило є опосередкованим через покращення управління бізнес-процесами підприємства, підвищення компетентності працівників, задоволення клієнтів. Вимірювання цих ефектів у фінансовому вимірі ускладнене, тому і значення показника ефективності не забезпечить точної інформації щодо ефективності впровадження інформаційних технологій. За даними умовами, вважаємо, під ефективністю впровадження інформаційних технологій слід розуміти адекватність функціональних характеристик технологій конкретним цілям і завданням, які визначаються при прийнятті рішення щодо впровадження або модернізації інформаційної системи підприємства. Отже, саме від цілей проекту, в першу чергу, залежить набір ефектів від впровадження інформаційних технологій, а відповідно і ефективність. Оцінка ефективності проекту впровадження інформаційних технологій має бути спрямована, передусім, на аналіз потенційної вигоди для підприємства і, отже, на таку реалізацію проекту, що дозволить максимально збільшити саме цю вигоду.

На основі проведеного нами аналізу існуючих методів оцінки інформаційних технологій запропоновано об'єднати їх в дві групи в залежності від підходу до оцінки:

1) апостеріорний підхід – (від лат. *a posteriori* - подальший) об'єднує методи безпосередньої оцінки результатів впровадження інформаційних систем на етапі експлуатації системи. Дані методи враховують різноманітні ключові фактори до та після впровадження інформаційної системи та порівняння результату з витраченими зусиллями на реалізацію проекту впровадження системи. Цей підхід – єдиний «істинний» спосіб визначення факторів, хоча і потребує значного обсягу інформації та високої кваліфікації дослідників. За сутністю, уявляє собою один з елементів індуктивного судження та доказів, оскільки вивчити всі можливі емпіричні випадки, як правило, здається неможливо, на основі отриманих апостеріорних знань може робитися висновок про властивості явища в цілому;

2) апіорний підхід – (від лат. *argiogu* - попередній, передуючий) об'єднує методи оцінки та прогнозування результатів впровадження

інформаційної системи на етапі вибору рішення та узгодження обсягів інвестицій. В цих методах використовуються прогностні значення ключових факторів, які визначаються на основі побудованих, при цьому можуть бути враховані різноманітні види ризиків, що впливають як на ефекти, так і на витрати проекту впровадження інформаційної системи, а також різноманітні неявні можливості.

В ході досліджень нами встановлено, що серед різноманітних методів оцінки ефективності впровадження інформаційних систем, найбільш привабливі ті методи, які дозволяють оцінити ефективність до реалізації самого проекту, на етапі техніко – економічного обґрунтування, іншими словами, методи, саме в рамках апріорного підходу. До них відносяться методи: IRR (Internal Rate of Return), ROI (Return on Investment), TEI (Total Economic Impact), NPV (Net Present Value), BSC (Balanced Scorecard), EVA (Economic Value Added), REJ (Rapid Economic Justification). Проведення оцінки в рамках даного підходу до початку реалізації самого проекту, дозволить відповісти на питання, чи варто взагалі інвестувати ІТ – проєкт. Так, розрахувавши рентабельність інвестицій та порівнявши отриманий показник з встановленою нормою доходності на підприємстві, у випадку коли рентабельність інвестицій більше, ніж встановлена норма доходності, можна казати про те, що заплановані інвестиції будуть ефективними. При цьому слід розуміти, що ключовим моментом при використанні цих методів є оцінка прогнозованого ефекту від впровадження ІТ – системи. У зв'язку з тим, що в даних методах використовуються прогностні значення, достовірність чисельних оцінок, безпосередня вигода від впровадження системи може бути сумнівною.

Отже, ми наголошуємо на тому, що апостеріорний та апріорний підходи, також, як індукція та дедукція в науці, найбільший ефект надають при сумісному використанні, так як один підхід доповнює інший. Перевага методу залежить від складності аналізованої системи та від того, що вже відомо з цієї проблеми. При вивченні системи, характеристики якої вже визначені, попередній досвід дозволить здійснювати деталізований апріорний аналіз. При доповненні апріорного аналізу даними апостеріорного, який засновано на дослідженні подій, що мали місце на протязі функціонування системи, аналіз стане більш повним та цінним.